

Jacek Gulanowski

Instytut Pedagogiki, Uniwersytet Wrocławski

***XXX Forum Pedagogów: Współczesne przestrzenie
dyskursu nad edukacją. Instytut Pedagogiki
Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław,
20–21 listopada 2017 r.***

Forum Pedagogów jest cykliczną, coroczną konferencją naukową, której idee zapoczątkowano w roku 1988. Inicjatorami, a następnie organizatorami wielu kolejnych pedagogicznych debat byli zasłużeni dla wrocławskiego środowiska naukowego dr hab. prof. Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie Jerzy Semków, ówczesny profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, ale także swego czasu prodziekan Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych oraz dyrektor Instytutu Pedagogiki i mgr Anita Załucha. W ciągu 30 lat naukowych spotkań podejmowano różnorodne wątki tematyczne, dotyczące zarówno samej pedagogiki, sytuacji i roli pedagogów we współczesnym społeczeństwie, jak i różnorodnych aspektów oraz uwarunkowań współczesnych zjawisk edukacyjnych. W dniach 20–21 listopada 2017 roku odbyła się kolejna Ogólnopolska Konferencja Naukowa *XXX Forum Pedagogów: Współczesne przestrzenie dyskursu nad edukacją*. Organizatorem konferencji był Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, przy współpracy Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk objął konferencję patronatem naukowym. Patronami honorowymi tego wydarzenia byli Marszałek Województwa Dolnośląskiego – Cezary Przybylski oraz Prezydent Wrocławia – Rafał Dutkiewicz. Swoim patronatem konferencję objął także Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr hab. Adam Jezierski.

XXX Forum za cel postawiło sobie ukazanie jak najszerszego spektrum dyskursów edukacyjnych – w tym także debat w pewnym sensie zdeterminowanych przez przestrzeń *sensu largo*, to jest historię, tradycję, okoliczności, aktualne dyskursy społeczne, polityczne, kulturowe etc. Było ono również próbą podsumowania trzech dekad złożonych przemian teorii i praktyki edukacji w Polsce. Między przestrzenią formalną i nieformalną edukacji w tych trzech

dekadach wystąpiły napięcia, konflikty, współpraca, wzajemne inspirowanie i zapożyczenia, zawłaszczania, absorpcje, przyciągania, jedno- lub obustronne niezrozumienia, pomieszania, separacje, przemilczenia, stawianie barier lub dawanie preferencji. Formowany w ten sposób społeczno-polityczny klimat ma ogromne znaczenie dla funkcjonowania jednostek i grup oraz tworzenia miejsc i dyskursów edukacji. W demokratyczno-liberalnym społeczeństwie z samego założenia współwystępują mozaikowe zróżnicowanie i antynomie i tym samym stanowią zaczątek swoistej dynamiki. Refleksja, badanie i opis są niezbędne dla uchwycenia jej charakteru. Zadania te w sposób szczególny dotyczą pedagogów, komentatorów i krytyków teorii i praktyki pedagogicznej, którzy ponoszą szczególną odpowiedzialność społeczną i dysponują wnikliwszym niż inni wglądem we współczesne przestrzenie dyskursu nad edukacją.

W ramach obrad organizatorzy zaproponowali takie obszary tematyczne, jak:

- rozwój (sub)dyscyplin pedagogicznych jako odpowiedź na wyzwania edukacyjne ostatnich trzech dekad;
- różnorodność relacji między przestrzenią formalną i nieformalną edukacji;
- różnorodność i wielość współczesnych przestrzeni edukacyjnych;
- spojrzenie subdyscyplinarne i interdyscyplinarne na przestrzeń edukacyjną;
- rola edukacji w społeczeństwach pluralistycznych;
- główne tendencje metodologiczne współczesnych badań nad edukacją;
- między pragmatyką a autotelicznością badań i praktyki edukacyjnej;
- prakseologiczny wymiar dyskursów metodycznych w edukacji formalnej i nieformalnej;
- przestrzeń uniwersytetu i dyskursów akademickich w czasach zmian systemowych;
- naukowa refleksja nad strategiami reformowania edukacji;
- szanse, ograniczenia i bariery aplikacji nowych teorii w praktyce pedagogicznej;
- zjawiska edukacyjne przemilczane w badaniach pedagogicznych;
- dyskursy pedagogiczne zignorowane przez praktykę edukacyjną.

W pierwszym dniu konferencji (20 listopada 2017) uroczyście zainaugurowali to wydarzenie naukowe prof. UW. dr hab. Alicja Szerłaż (dyrektor Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego) oraz prof. UW. dr hab. Witold Jakubowski (prodziekan Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego). Następnie rozpoczęły się obrady plenarne, które prowadził dr hab. prof. UW. Wiktor Żłobicki (Przewodniczący Oddziału Wroc-

ławskiego PTP, Uniwersytet Wrocławski). Obrady rozpoczęła prof. dr hab. Alicja Kargulowa, która w referacie *Poradownictwo jako przestrzeń edukacyjnego dyskursu* przedstawiła ramy teoretyczne oraz badawcze, a także dorobek tego obszaru refleksji pedagogicznej. Badania poradnicze obejmują nie tylko poradnictwo *sensu stricto*, ale również poradniczy wymiar innych zjawisk edukacyjnych czy kulturowych (np. poradniki). Poradownictwo dostosowuje się do swojego obszaru badań, który w niedookreślonej ponowoczesności pozostaje do pewnego stopnia płynny i ulegający ciągłym przeobrażeniom – takie też jest poradownictwo, raczej płynne i zmienne, ciągle rozwijające się, niż zamknięte i skostniałe.

Następnie głos zabrał przewodniczący I Forum Pedagogów – dr hab. prof. WSP Jerzy Semków, który mówił o idei tej konferencji, która stanowi spotkanie teoretyków i praktyków edukacji, badaczy zjawisk edukacyjnych oraz ich twórców, a także absolwentów i studentów pedagogiki. Przez trzy dekady organizatorzy Forum starali się doprowadzić do dyskusji nad najważniejszymi dla pedagogiki problemami w zmieniającym się świecie. Dr hab. prof. WSP Jerzy Semków wspominał również o kolejnych pedagogach, którzy swoje pierwsze kroki w świecie nauki stawiali właśnie na Forum, a którzy obecnie współtworzą polską pedagogikę.

Kolejną prelegentką prof. dr hab. Danuta Waloszek (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej) w referacie *Od pedagogiki przedszkolnej do pedagogii. Niepokój o naukowość subdyscypliny* poruszyła problem trudnego położenia tej subdyscypliny pedagogiki. Nienaukowość jest zagrożeniem pedagogiki przedszkolnej w obszarze metodologii oraz języka, co związane jest z nienaukowym uprawianiem tej subdyscypliny oraz jej rozdrobnieniem na wiele „mniejszych” pedagogik przedszkolnych.

Następnie dr hab. prof. UW r Beata Cytowska (Uniwersytet Wrocławski) wygłosiła referat *Inkluzyjne oblicze szkoły ogólnodostępnej*, w którym przedstawiła sytuację ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej w Polsce, na tle rozwiązań obowiązujących w innych krajach europejskich. Prelegentka dokonała analizy uwarunkowań owej sytuacji: stanowiska nauczycieli, środowiska uczniowskiego oraz rodzinnego, a także czynników pozaludzkich (materialnych, organizacyjnych, finansowych, prawnych itp.). Ukazała również stan obecny i perspektywę edukacji włączającej.

Ostatnim wystąpieniem w tej części obrad był referat *Możliwości realizowania idei poszanowania godności osoby z niepełnosprawnością w perspektywie pedagogiki specjalnej* dr hab. prof. UW r Bernadety Szczupał (Uniwersytet Wrocławski). Prelegentka zwróciła uwagę na problem uprzedmiotowienia oraz dehumanizacji, który stanowi zagrożenie dla edukacji osób z niepełnosprawnością. Osoby z niepełnosprawnością są szczególnie narażone na nadużycia czy różnego rodzaju przemoc ze strony innych. Pedagogika specjalna powinna

jasno i skutecznie dopominać się o godność osób z niepełnosprawnością na wszystkich etapach procesu edukacyjnego.

Po obradach plenarnych odbyły się obrady w sekcjach tematycznych. W sekcji I dyskutowano na temat edukacji szkolnej, roli nauczyciela, ucznia oraz rodzica, umiejętności uczenia się młodych Polaków, szkolnictwa państwowego i prywatnego oraz funkcji pełnionych przez współczesną szkołę. W kolejnej sekcji uczestnicy dyskutowali o badaniach pedagogicznych prowadzonych w paradygmatach ilościowym, jakościowym oraz mieszanym, interdyscyplinarności pedagogiki rodziny, interdyscyplinarności pedagogiki zdrowia, nowych tendencjach w pedagogice pracy oraz metodologicznych dyskursach pedagogiki w naukach o rodzinie. Kolejna sekcja poświęcona była edukacji akademickiej: problemom związanym z pracą nauczyciela akademickiego, refleksyjności jako kompetencji kluczowej, drogom samorozwoju młodych pedagogów oraz barierom w edukacji studentów pedagogiki. W ostatniej sekcji uczestnicy dyskutowali o edukacji osób starszych: roli edukacji nieformalnej, możliwości wykorzystania literatury, wsparciach seniora z niepełnosprawnością, ścieżkach edukacyjnych osób starszych oraz kategoryzacji tego okresu dojrzałości.

Kolejnym punktem obrad były debaty pedagogiczne zorganizowane przez poszczególne zakłady Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego: *Uczenie się ludzi dorosłych w perspektywie społecznej, kulturowej i metodologicznej* (Zakład Edukacji Dorosłych i Studiów Kulturowych), *Edukacja międzykulturowa – szanse i zagrożenia dla dialogu w XXI wieku* (Zakład Edukacji Międzykulturowej i Badań nad Wsparciem Społecznym), *Szkoła w społeczeństwie i dla społeczeństwa* (Zakład Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Przedszkolnej), *Aktualne problemy pedagogiki specjalnej jako dyscypliny* (Zakład Edukacji Osób z Niepełnosprawnością), *Przyszłość edukacji w kontekście reformy szkolnictwa wyższego* (Zakład Pedagogiki Ogólnej), *Społeczne i kulturowe przestrzenie komunikacji w edukacji* (Zakład Pedagogiki Mediów) oraz *W trosce o efektywność profilaktyki i resocjalizacji* (Zakład Resocjalizacji). Jedną z debat stanowił panel dyskusyjny *Kompetencje współczesnego doradcy* zorganizowany przez Zakład Poradownictwa. Moderatorzy (dr Violetta Drabik-Podgórna, dr hab. prof. UW r Andrzej Ładyżyński, dr hab. prof. UW r Edyta Zierkiewicz) rozważali możliwość dokonania typologii współczesnych doradców, umiejscowionych w różnych segmentach pomocowych oraz zakreślili ramy ich kompetencji, co stanowiło asumpt do dalszej dyskusji nad poradnictwem rodzinnym, zawodowym, instytucjonalnym i nieformalnym, a także nad poradniczym aspektem kultury popularnej.

Drugi dzień konferencji (21 listopada 2017) rozpoczął się od obrad w sekcjach tematycznych. W pierwszej z sekcji uczestnicy dyskutowali o współpracy nauczycieli i rodziców, porozumieniu i konflikcie rodziców i młodzieży, różnorodności współczesnej edukacji w szkole średniej, dialogu we współczesnej szkole oraz kompetencjach obywatelskich uczniów szkoły specjalnej. W drugiej zastanawiali się nad polityką apartheidu w szkolnictwie RPA, zwrotem

pamięciowym we współczesnej pedagogice, znaczeniem i rolą bajek magicznych, możliwością (re)konstruowania społecznej tożsamości poprzez wizualizację pamięci, doświadczenia i edukacji w perspektywie pragmatyzmu oraz nad szansami aplikacji hermeneutyki przekładu w pedagogice. W ostatniej sekcji tematycznej prelegenci dyskutowali o priorytetyzacji STEM w edukacji, o wychowaniu intelektualnym, badaniach nad kobietami w gangach, ideologii i politycznej poprawności w edukacji w ogóle i edukacji szkolnej, a także e-learningu w edukacji tradycyjnej.

Sesję plenarną w drugim dniu konferencji rozpoczęło wyjątkowe wydarzenie – uroczyste wręczenie prof. dr hab. Alicji Kargulowej Medalu za Zasługi dla Rozwoju Polskiej Pedagogiki, nadanego przez Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Medal w imieniu Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk wręczył Przewodniczący Komitetu prof. dr hab. Bogusław Śliwerski. W laudacji na cześć prof. dr hab. Alicji Kargulowej podkreślił dwa aspekty dorobku – naukowy oraz organizacyjny. Liczne (sześć autorskich monografii naukowych, ponad 220 artykułów w zbiorowych rozprawach monograficznych, kilkadziesiąt artykułów w czasopismach naukowych) oraz reprezentujące najwyższy poziom naukowy w polskiej pedagogice, a także skuteczna praca organizacyjna w ramach kolejnych instytucji akademickich sprawiły, że prof. dr hab. Alicja Kargulowa stworzyła prawdziwą „wrocławską szkołę poradoznawstwa”. Zgromadzeni w auli Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego uczniowie, a później także współpracownicy, reprezentujący różne ośrodki akademickie oraz liczne odmiany dyskursu poradoznawczego, czy szerzej – pedagogicznego, stanowili żywy dowód oddziaływania pracy prof. dr hab. Alicji Kargulowej.

Po tej uroczystej chwili nastąpiły obrady plenarne, którym przewodniczyła prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu). Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Bogusław Śliwerski (Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet Łódzki, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie), który w referacie *Ogród współczesnej myśli pedagogicznej* mówił o różnorodności polskiej pedagogiki, przedstawiając to zagadnienie w szerszej europejskiej oraz światowej perspektywie. Prelegent mówił też o potrzebie zdobycia dobrej orientacji w tej różnorodności, która może onieśmielać początkujących pedagogów, ale którzy dzięki odpowiedniemu przygotowaniu akademickiemu, uczą się korzystać z bogactwa myśli pedagogicznej. Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski wskazał również na polityczne uwikłania pedagogiki – poprzez jej bliski związek z polityką edukacyjną – oraz na próby przejęcia kontroli nad dyskursem pedagogicznym przez polityków.

Kolejnym prelegentem był prof. dr hab. Zbyszko Melosik (Zastępca Przewodniczącego Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu), który w referacie *Piłka nożna*

i rekonstrukcje tożsamości społeczno-kulturowej mówił o fenomenie masowego sportu jako ważnego czynnika w kształtowaniu tożsamości w ponowoczesnym świecie. Prelegent analizował dwie drużyny narodowe: holenderską i brazylijską, wykazując jak styl gry może być interpretowany jako wyraz charakteru narodowego czy kultury i tożsamości konkretnej zbiorowości.

Następnie wystąpiła prof. dr hab. Mirosława Nowak-Dziemianowicz (Uniwersytet Opolski), która w referacie *Konstruowanie tożsamości w dyskursie edukacyjnym. Między wspólnotą a jednostką* przedstawiła szerszy kontekst społeczny i kulturowy prób poszukiwania własnej tożsamości przez współczesnego człowieka. Odwołując się do licznych przykładów, prelegentka zwróciła uwagę na to, że z jednej strony człowiek (zwłaszcza młody) jest obecnie niejako zmuszany do poszukiwania i ciągłego wyrażania własnej tożsamości, a z drugiej strony robi to na poziomie coraz płytszym, coraz bardziej powierzchownym, skupiając się tylko na tym, co widoczne.

Kolejną prelegentką dr hab. prof. UW r Edyta Zierkiewicz (Uniwersytet Wrocławski) w referacie *Konstruowanie doświadczenia śmierci jako lekcji życia w autopatografiach. Analiza tanatopedagogiczna* przedstawiła obraz śmierci w autopatografiach kobiet dotkniętych chorobą nowotworową na tle współczesnej refleksji na temat śmierci uprawianej w naukach społecznych i humanistycznych, a także na problem miejsca śmierci w refleksji pedagogicznej i obecności śmierci w edukacji. Prelegentka ukazała również rozwijający się nowy obszar badań naukowych – studia nad śmiercią (*death studies*), uprawianych w perspektywie społecznej i humanistycznej, który funkcjonuje przede wszystkim w krajach zachodnich, ale który pojawia się również w polskiej nauce.

Część plenarną konferencji zamykała dr hab. Magda Karkowska (Uniwersytet Łódzki), która w referacie *Narracyjne strategie tworzenia tożsamości – wokół biograficznych opowieści* mówiła o znaczeniu narracji w tworzeniu własnej tożsamości przez współczesnego człowieka oraz o zastosowaniu metody biograficznej w badaniu tej problematyki. To właśnie badania biograficzne stanowią jeden z najważniejszych obszarów prób zrozumienia współczesnego człowieka w badaniach pedagogicznych.

Na zakończenie całej konferencji głos zabrał jej przewodniczący – prof. UW r dr hab. Wiktor Żłobicki, który podziękował wszystkim prelegentom, uczestnikom oraz gościom XXX oraz zaprosił do udziału w obradach kolejnego już XXXI Forum Pedagogów.